

НАСЕЛЕНИЕ И ДЕМОГРАФСКИ ПРОЦЕСИ В ОБЛАСТ ШУМЕН ПРЕЗ 2022 ГОДИНА

Към 31 декември 2022 г. населението на област Шумен е 149 628 души, което представлява 2.3% от населението на страната и нарежда областта на 14-то място по брой на населението, непосредствено след Сливен (170 583 души) и преди Враца (148 874 души). В сравнение с 2021 г. населението на областта намалява със 787 души, или с 0.5%¹.

Мъжете са 72 514 (48.5%), а жените - 77 114 (51.5%), или на 1 000 мъже се падат 1 063 жени. Броят на мъжете преобладава във възрастите до 58 години включително².

Продължава процесът на застаряване на населението. В края на 2022 г. лицата на 65 и повече навършени години в област Шумен са 37 245, или 24.9% от населението на областта. Относителният дял на жените на възраст над 65 години е 28.9%, а на мъжете - 20.6%. Тази разлика се дължи на по-високата смъртност сред мъжете и като следствие от нея - на по-ниската средна продължителност на живота при тях.

В регионален аспект делът на лицата на 65 и повече навършени години е най-висок в областите Видин (31.1%), Габрово (30.0%) и Кюстендил (28.0%). Общо в двадесет и две области този дял е над средния за страната. Най-нисък е делът на възрастното население в областите София (столица) - 19.2%, Варна - 21.4%, и Благоевград - 21.6%.

Към 31.12.2022 г. децата до 15 години в областта са 19 948, или 13.3% от общия брой на населението. Относителният дял на населението под 15 години е най-висок в областите Сливен - 18.9%, Ямбол - 15.2%, и Бургас - 15.1% от населението на областта. Общо в осемнадесет области този дял е под общия за страната, като най-нисък е в областите Смолян - 10.8%, Видин - 11.5% и Габрово - 11.8%.

Към 31.12.2022 г. общият коефициент на възрастова зависимост³ в област Шумен е 61.9%, или на всяко лице в зависимите възрасти (под 15 и над 65 години) се падат по-малко от две лица в активна възраст. Във всички области на страната този показател е над 50.0%. Най-ниска е стойността на коефициента в София (столица) - 51.4%, а най-висока в областите Видин - 74.5%, Габрово - 71.8%, и Ямбол - 71.4%.

Средната възраст на населението в областта е 46.2 години. Средната възраст на населението в градовете е 45.3 години, а в селата - 47.6 години.

Променя се броя и относителния дял на населението в под, във и над трудоспособна възраст. Влияние върху съвкупностите на населението във и над трудоспособна възраст оказват както застаряването на населението, така и законодателните промени⁴ при определянето на възрастовите граници за пенсиониране.

За 2022 г. тези граници за населението в трудоспособна възраст са до навършването на 61 години и 10 месеца за жените и 64 години и 5 месеца за мъжете.

¹ За всички сравнения с предходната година е използвано ревизирано население към 31.12.2021 г., което е изчислено като към броя на населението от Преброяването към 07.09.2021 г. са добавени данните за естественото и механично движение на населението до 31.12.2021 година.

² С изключение на единични възрасти 0, 5, 7, 9, 12, 27, 37, 49 и 57 години

³ Коефициентът на възрастова зависимост показва броя на лицата от населението в „зависимите“ възрасти (населението под 15 и на 65 и повече навършени години) на 100 лица от населението в „независимите“ възрасти (от 15 до 64 години). Изчислява се в проценти.

⁴ Възрастовите граници за разпределение на населението по категориите под, във и над трудоспособна възраст са определени съгласно Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж, приета с Постановление № 30 на МС (ДВ, бр. 21/17.03.2000 година).

ТЕРИТОРИАЛНО СТАТИСТИЧЕСКО БЮРО - СЕВЕРОИЗТОК
ОТДЕЛ „СТАТИСТИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ - ШУМЕН“

Населението в трудоспособна възраст в област Шумен към 31.12.2022 г. е 86 454. души, или 57.8% от населението на областта, като мъжете са 45 973, а жените - 40 481.

Към края на 2022 г. в област Шумен над трудоспособна възраст са 41 723 души, или 27.9%, а под трудоспособна възраст - 21 451 души, или 14.3% от населението на областта.

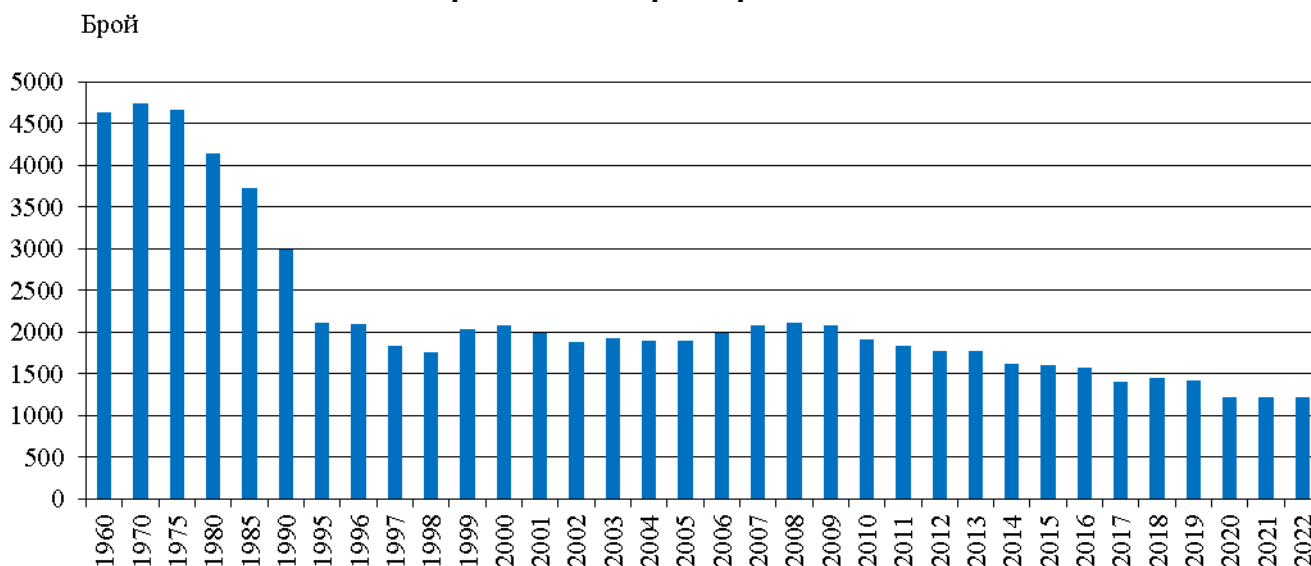
Възпроизводството на трудоспособното население се характеризира чрез коефициента на демографско заместване, който показва съотношението между броя на влизащите в трудоспособна възраст (15 - 19 години) и броя на излизащите от трудоспособна възраст (60 - 64 години). Към 31.12.2022 г. коефициентът на демографско заместване в област Шумен е 62 (66 за страната).

Най-благоприятна е стойността на показателя в областите Сливен - 87, София (столица) - 80, и Варна - 77 лица. Най-нисък е този показател в областите Смолян - 42, Кърджали - 47, и Силистра и Перник, където 100 лица, излизащи от трудоспособна възраст, се заместват от 54 лица, влизащи в трудоспособна възраст.

Раждаемост

През 2022 г. в област Шумен са регистрирани 1 221 родени деца, като от тях **1 215 (99.5%) са живородени.**

Фиг. 1. Живородени деца през периода 1960 - 2022 година

Коефициентът на обща раждаемост¹ през 2022 г. в област Шумен е 8.1%, при 8.8% средно за страната и се повишава с 0.9% спрямо 2021 година.

Броят на живородените момичета (646) е със 77 по-голям от този на живородените момчета (569), или на 1 000 живородени момичета се падат 881 момчета.

В градовете и селата живородени са съответно 711 и 504 деца, а коефициентът на раждаемост е 7.6% в градовете и 9.0% в селата на областта.

В регионален аспект най-висока е раждаемостта в областите Сливен - 12.2%, София (столица) - 10.0%, и Пловдив - 9.7%. В двадесет области раждаемостта е по-ниска от средната за страната, като най-ниски стойности се наблюдават в областите Смолян - 5.1%, Видин - 6.8%, и

¹ Брой живородени деца на 1 000 души от средногодишния брой на населението през годината.

Перник - 6.9%. Броят на жените във фертилна възраст (15 - 49 навършени години) в страната, или размерът на родилните контингенти и тяхната плодовитост, оказва съществено влияние върху равнището на раждаемостта и определя характера на възпроизводството на населението.

Броят на жените във фертилна възраст към 31.12.2022 г. в област Шумен е 27.9 хиляди.

Тоталният коефициент на плодовитост¹ е един от основните показатели, характеризиращи плодовитостта на жените. **През 2022 г. средният брой живородени деца от една жена в област Шумен е 1.82**, при 1.78 за страната. В градовете на областта средният брой живородени деца от една жена е 1.60, а в селата - 2.20.

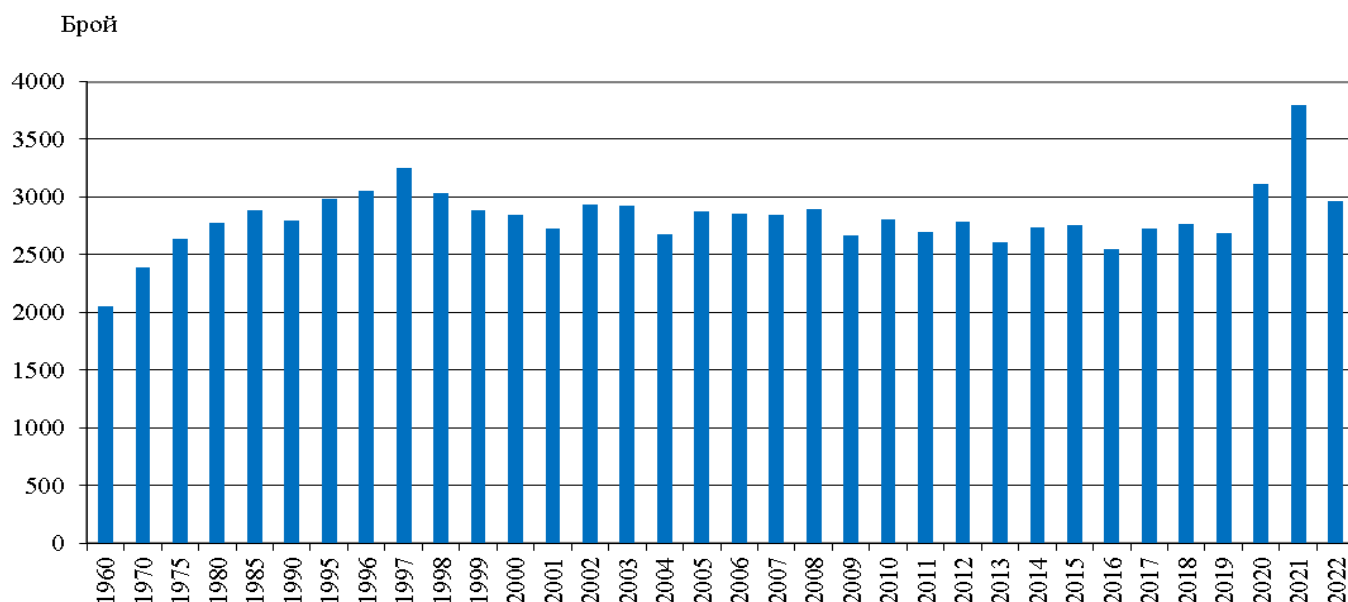
През 2022 г. средната възраст на жените при раждане на първо дете в област Шумен е 26.0 години, при 26.2 години през 2021 година. В регионален аспект средната възраст при раждане на първо дете варира от 22.5 години за област Сливен до 30.7 години за област София (столица).

През 2022 г. броят на извънбрачните раждания в област Шумен е 659, или 54.0% от всички раждания. В регионален аспект най-висок е относителният дял на извънбрачните раждания в областите Ловеч (79.9%), Видин (77.0%) и Враца (76.6%). Този дял е над 50.0% във всички области на страната с изключение на Разград (44.8%) и Кърджали (34.6%).

Смъртност

Броят на умрелите лица през 2022 г. в област Шумен е 2 964, а коефициентът на обща смъртност² - 19.8‰. Спрямо предходната година броят на умрелите намалява с 835, или с 22.0%. Нивото на общата смъртност продължава да е твърде високо.

Фиг. 2. Умрели през периода 1960 - 2022 година

¹ Среден брой живородени деца, които би родила една жена през целия си фертилен период съобразно повъзрастовата плодовитост през отчетната година.

² Брой умрели лица на 1 000 души от средногодишния брой на населението.

С най-висока смъртност в страната са областите Видин - 27.9%, Габрово - 24.9% и Монтана - 24.6%. В седем области смъртността е по-ниска от общата за страната, като най-ниска е в София (столица) - 13.4%.

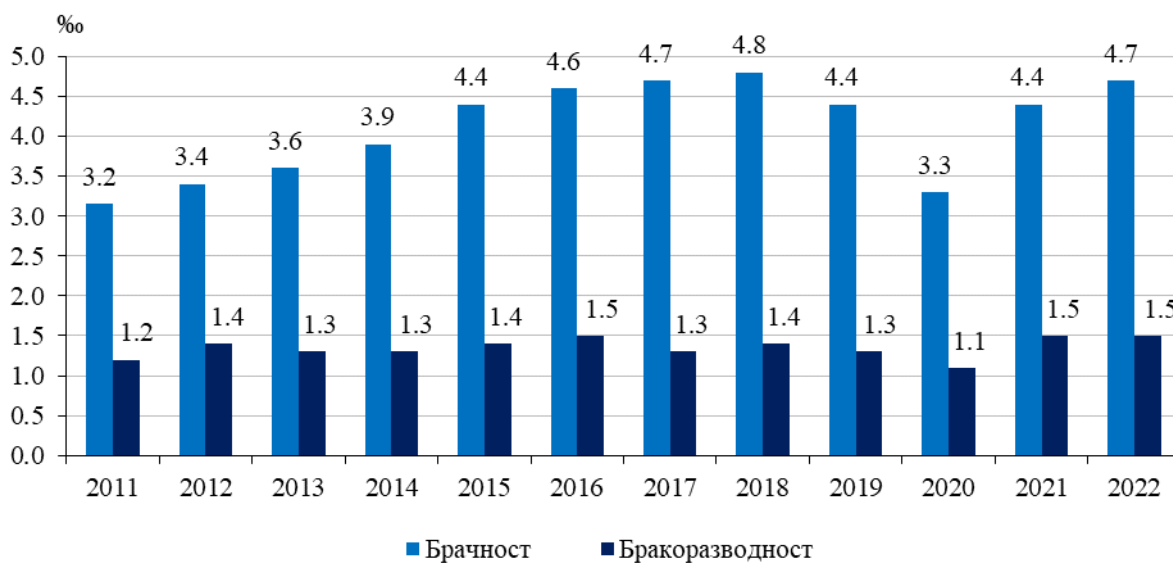
През 2022 г. в област Шумен са починали 3 деца на възраст до една година, а коефициентът на детска смъртност¹ е 2.5%.

В регионален аспект през 2022 г. в общо десет области коефициентът на детска смъртност е по-нисък от средния за страната, като най-нисък е в областите Кърджали - 0.9%, Перник - 1.3%, и София - 1.5%. Най-висока стойност на коефициента на детска смъртност е регистрирана в областите Ямбол (11.6%), Добрич (10.2%) и Враца (9.7%).

Бракове и бракоразводи

През 2022 г. в област Шумен са регистрирани 699 юридически брака - с 56 по-малко спрямо предходната година, а коефициентът на брачност² е 4.7%. Най-много са сключените граждански бракове при мъжете във възрастта от 25 до 34 години (44.6%), докато при жените най-много бракове са сключени във възрастовия диапазон между 20 и 29 години (47.6%).

**Фиг. 3. Коефициенти на брачност и бракоразводност
(На 1 000 души)**

За 86.1% от мъжете и 85.6% от жените, сключили граждански брак в област Шумен през 2022 г., той е бил първи. Средната възраст при сключване на първи брак за мъжете и жените в област Шумен е съответно 32.2 и 29.1 години.

Областите с най-много бракове на 1 000 души от населението са Разград - 5.4% и Силистра - 5.0%, а най-нисък е коефициентът на брачност в област Перник и Враца - по 2.6%.

¹ Брой умрели деца на възраст под 1 година на 1 000 живородени.

² Брой сключени бракове на 1 000 души от населението.

ТЕРИТОРИАЛНО СТАТИСТИЧЕСКО БЮРО - СЕВЕРОИЗТОК
ОТДЕЛ „СТАТИСТИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ - ШУМЕН“

Броят на разводите през 2022 г. в област Шумен е 232, или с 18 по-малко от регистрираните през 2021 година. От всички прекратени бракове 62.5% се отнасят за населението в градовете.

Разводът е бил първи за 89.7% от мъжете и 88.4% от жените, разтрогнали своите бракове през 2022 година.

Вътрешна миграция

През 2022 г. жителите на област Шумен, сменили своето обичайно местоживееене с друго населено място в рамките на страната са 2 760 души. От тях 1 461 лица са се преселили в населено място в областта.

Най-голям брой от преселващите се в страната са избрали за ново местоживееене област София (столица) (17 196). Областите с най-големи относителни дялове в миграционния поток към област София (столица) са София - 13.0% и Благоевград - 7.2%.

Най-малко преселили се в столицата са от областите Разград и Силистра - по 0.7%, и Търговище - 0.8%.

Външна миграция

През 2022 г. 384 души са променили своя настоящ адрес от област Шумен в чужбина.

Лицата, които са сменили местоживееенето си от чужбина в България, или потокът на имигрантите, включва български граждани, завърнали се в страната, както и граждани на други държави, получили разрешение или статут за пребиваване в страната.

През 2022 г. 1 515 лица са променили своето обичайно местоживееене от чужбина в област Шумен.

Естествен и механичен прираст на населението

Броят и структурите на населението се определят от размерите и интензивността на неговото естествено и механично (миграционно) движение.

Разликата между живородените и умрелите представлява естественият прираст на населението. **През 2022 г. в резултат на отрицателния естествен прираст населението на област Шумен е намаляло с 1 749 души.**

Намалението на населението в областта, измерено чрез **коэффициента на естествения прираст, е минус 11.7%¹**. Коэффициентът на естествения прираст в градовете е минус 9.9%, а в селата - минус 14.5%.

През 2022 г. всички области в страната имат отрицателен естествен прираст.

С най-малки по стойности коефициенти на отрицателен естествен прираст са областите София (столица) (-3.4%), Сливен (-5.9%), и Варна (-6.9%).

С най-голямо намаление на населението вследствие на високия отрицателен естествен прираст е област Видин - минус 21.1%, следвана от областите Габрово - минус 17.8%, и Монтана и Кюстендил - минус 17.0%. В двадесет и една области населението намалява с над 10 на 1 000 души през 2022 година.

¹ Разлика между броя на живородените и броя на умрелите на 1 000 души от средногодишния брой на населението.

Съществено влияние върху броя и структурите на населението оказва и механичният прираст, който се формира като разлика между броя на заселилите се и броя на изселилите се. През 2022 г. нетното салдо от външната миграция за страната е положително - плюс 27 444 души, а изменението на населението в резултат на външната миграция през 2022 г., измерено чрез **коэффициента на нетна миграция**, е +4.2‰¹.

Нетното салдо от външната миграция в област Шумен през 2022 г. е положително - плюс 1 131 души (7.5‰), докато механичният прираст от вътрешната миграция е отрицателен - минус 169 души (-1.1‰).

През 2022 г. двадесет и две области имат положителен механичен прираст. Най-голям механичен прираст има в областите Кърджали (21.5‰), София (столица) (7.9‰), Бургас (7.1‰) и Пловдив - 7.0‰. С най-голямо намаление на населението в резултат на отрицателния механичен прираст са областите Смолян (-4.5‰), Хасково (-1.5‰) и Ловеч (-1.1‰).

¹ Отношение на нетната миграция към средногодишното население през годината (на 1 000 души).

Методологични бележки

Броят и структурите на населението към края на всяка година се изчисляват на базата на данните от предходната година и данните за естественото и механичното движение на населението през текущата година. В годините на преброяванията се правят преизчисления на населението в края на съответната година. Оценката за населението към 31.12.2022 г. отразява промените в броя и структурите на населението регистрирани при Преброяване 2021.

При изчисляване на демографските показатели се използва съвкупността на средногодишното население. Средногодишният брой на населението е средна аритметична величина от изчисленото население към края на предходната и края на отчетната година. За населението към 31.12.2021 г. е използвано ревизирано население, изчислено на база данните от Преброяване на населението и жилищния фонд към 07.09.2021 г. и естественото и механично движение на населението до 31.12.2021 година.

Налице е прекъсване в динамичния ред за всички коефициенти през 2022 г., поради наличието на нова оценка на населението на база данните от Преброяване 2021.

Източник на данните за броя и структурите на населението е Статистическия регистър на населението, поддържан от Националния статистически институт. Източник на данните за естественото и механичното движение на населението (раждания, умирация, бракове, разводи, вътрешна миграция) е Единната система за гражданска регистрация и административно обслужване на населението. Те се регистрират чрез документите образци ЕСГРАОН - ТДС: съобщение за раждане, съобщение за сключен граждански брак, съобщение за прекратен граждански брак, съобщение за смърт и адресна карта за промяна на настоящ адрес.

Източник на данните за външната миграция са Единната система за гражданска регистрация и административно обслужване на населението, образец ЕСГРАОН - ТДС: адресна карта за промяна на настоящ адрес; Националната агенция за приходите; Националният осигурителен институт; Министерството на вътрешните работи; Оценки на емиграционните потоци.

Данните за броя на населението и за настъпилите демографски събития в териториален разрез са представени според административно-териториалното устройство на страната към 31.12. на съответната година (населени места, общини, области) и статистически райони по настоящ адрес. Това е адресът, който отговаря на документално заявеното местоживееене на лицето.

Възрастта на населението в края на годината е изчислена към 31.12. в навършени години. Възрастта на лицата при настъпване на демографско събитие се изчислява в навършени години въз основа на датата на раждане и датата на съответното събитие, т.е. възрастта, която лицата са достигнали при настъпване на събитието.